

PARTICIPACIJA VISOKOOBRAZOVNIH INSTITUCIJA U UNAPRJEĐIVANJU OBUKE I SIGURNOSTI U SAOBRAĆAJU (Pozivni referat)

Prof. dr. Enes Huseinagić, e- mail: huseinagic_e@hotmail.com

Internacionalni univerzitet Travnik u Travniku

Pregledni članak

Sažetak: Rad govori o funkciji participacije institucija visokog obrazovanja u unaprjeđivanju obuke i sigurnosti u saobraćaju, a posebno o zadacima rukovodne strukture tih institucija koje aktualiziraju neke momente odnosa uzajamne saradnje instruktora obuke i djelatnika visokoobrazovnih prvenstveno s ciljem na obrazovnu transformaciju procesa obuke kandidata za vozača motornih vozila.

Ističući participaciju visokoobrazovnih institucija, saobraćajnih fakulteta u unaprjeđivanju procesa obuke i sigurnosti u saobraćaju, suočavamo se i sa zakonskim normativima koje, kao što je poznato institucije visokog obrazovanja (prvenstveno saobraćajni fakulteti) ne obavezuju na poduzimanje ogovarajućih mjera ukoliko se konstatira defekat u realizaciji zadataka procesa obuke vozača motornih vozila. Ovdje je posebno interesantno pitanje koliko preporuke, zaključci, konstatacije koje visokoobrazovne institucije koje se bave saobraćajnom djelatnošću (Konferencije, savjetovanja, simpozijumi itd.) dostavljaju pravnim subjektima koji se bave obukom kandidata za vozače motornim vozilima i zaduženim ministarstvima, kad već nemaju snagu zakonskog dokumenta kojeg bi se trebalo obavezno pridržavati, mogu da promijene praksu ako to situacija nalaže, recimo praksu planiranja, praksu održavanja obuke - nastave, organizacija procesa obuke i sl.

Ključne riječi: promjene, unaprjeđenje obuke kandidata, sigurnost u saobraćaju, kvaliteta obuke.

PARTICIPATION OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN IMPROVING TRAINING AND TRAFFIC SAFETY

Summary: The paper discusses the function of participation of higher education institutions in improving training and traffic safety, and especially the tasks of the management structure of these institutions that update some aspects of the relationship between mutual training instructors and higher education staff, primarily with the aim of educational transformation of candidate drivers.

Emphasizing the participation of higher education institutions, traffic faculties in improving the process of training and traffic safety, we are faced with legal norms that, well known, higher education institutions (primarily traffic faculties) are obliged to take appropriate measures if defect was stated in the implementation of process tasks training of motor vehicle drivers. Here is especially interesting question how many recommendations, conclusions, facts whose higher education institutions are occupied with traffic business (conferences, counseling, symposiums, etc.) submit legal subjects who are dealt with training candidates for driving motor vehicles and ministries in charge, when they don't have force of legal document which should be mandatory in compliance, practice could be changed if situation requires, let's say practice of planning, practice of maintaining of training – education, organizational process of training and so on.

Key words: changes, improvement of candidates' trainings, safety in traffic, quality of training.

UVOD

Kad analiziramo kvalitetu saobraćajno – obrazovne prakse i, još šire, funkciju institucija koje obučavaju konzumente auto – škola, odmah se postavlja i pitanje one službe koja radi na

unaprjeđivanju samog osposobljavanja vozača motornih vozila. Naravno to su obrazovne institucije, tačnije, visokoobrazovne institucije - saobraćajni fakulteti. O ovim institucijama, o zadacima, problemima i funkciji pisano je dosta radova i rasprava, diskutiralo se na različitim nivoima, ali ona je sve aktualnija, interesantnija i sve značajnija za unaprjeđivanje same obuke i sigurnosti konzumenata u procesu saobraćaja.

Razmišljajući o funkciji ove institucije (institucije visokog obrazovanja), a posebno o zadacima rukovodne strukture tih institucija, želim u ovom prilogu aktualizirati neke momente ili odnos uzajamne saradnje instruktora obuke i djelatnika visokoobrazovnih s ciljem na obrazovnu transformaciju procesa obuke kandidata za vozača motornih vozila.

1. ULOGA I PARTICIPACIJA VISOKOOBRAZOVNIH INSTITUCIJA U OBUCI KANDIDATA ZA VOZAČA

U uvjetima kada se postavljaju društveno – pedagoški i didaktičko – metodički novi zahtjevi u pogledu kvalitete sigurnosti u saobraćaju javljaju se i novi zahtjevi u pogledu usavršavanja djelatnosti saobraćajne obuke i jačanje reformskih zahvata za ovu oblast jer se kontinuirano od javnosti i vlasti ističe važnost uvođenja novih metoda i postupaka u obuku vozača motornih vozila s ciljem transformacije procesa sigurnosti u saobraćaju.

U tom kontekstu pitanje mjesta i participacije visokoobrazovnih institucija u unaprjeđivanju sigurnosti u saobraćaju prisutna je uvijek u raspravama o ovom problemu. Ogromna je njihova pedagoško – instruktivna dimenzija. Međutim to nije sve. S tim u vezi postavlja se nekoliko pitanja, među kojima su: kako da se obezbijedi veća uloga saobraćajnih fakulteta u upravljanju procesom obuke, kakva je uloga ministarstva obrazovanja koje je na nivoima kantona zaduženo za ovu oblast, kako da se na nov način postavi uloga saobraćajnih fakulteta koji su u poziciji da participiraju u procesu obuke i organiziranja same obuke za vozače motornih vozila.

Ulogu i participaciju visokoobrazovnih institucija - saobraćajnih fakulteta u obuci vozača naročito se ističu ove okolnosti:

- sve veći udio u saobraćajnih fakulteta u unaprjeđivanju djelatnosti obuke vozača motornih vozila,
- intenzivne i sve veće promjene u obuci kandidata, uvođenje novih obrazovnih tehnologija i sl.,
- stanje u saobraćaju, naročito nezadovoljavajuća istraživanja od strane onih koji sada organiziraju obuku,
- potreba za racionalizacijom procesa obuke i
- potreba za većom kvalitetom obuke vozača motornih vozila.

1.1. Participacija sa različitim aspektata

Ističući participaciju visokoobrazovnih institucija, saobraćajnih fakulteta u unaprjeđivanju procesa obuke i sigurnosti u saobraćaju, suočavamo se i sa zakonskim normativima koje, kao što je poznato, npr. saobraćajne fakultete ne obavezuju na preduzimanje ogovarajućih mjera ukoliko se konstatira defekat u realizaciji zadataka procesa obuke vozača motornih vozila. Ovdje je posebno interesantno pitanje koliko preporuke, zaključci, konstatacije koje visokoobrazovne institucije koje se bave saobraćajnom djelatnošću (Konferencije, savjetovanja, simpozijumi itd.)

dostavljaju pravnim subjektima koji se bave obukom kandidata za vozače motornim vozilima i zaduženim ministarstvima, kad već nemaju snagu zakonskog dokumenta kojeg bi se trebalo obavezno pridržavati, mogu da promijene praksu ako to situacija nalaže, recimo praksu planiranja, praksu održavanja obuke - nastave, organizacija procesa obuke i sl.

S tim u vezi smatram da su neopravdana mišljenja onih koji smatraju da akademska zajednica može samo da konstatira, da ukazuje, i time je njena misija završena, a rad i dalje teče po staroj praksi, jer akademska zajednica (Saobraćajni fakulteti,...) ne može preduzeti nikakve mjere. Ako visokostručni ljudi nemaju snagu, zakonsku, razumije se, da utječu na ostvarivanje svojih preporuka i konstatacija tj. kada već preporuke i konstatacije ne mogu obavezivati na pridržavanje onoga što bi obezbijedilo bolju organizaciju procesa obuke, čemu onda to služi. Prema tome, od visokoobrazovnih institucija ne može se očekivati neki obrazovni „bum“.

2. ULOGA SAOBRAĆAJNIH FAKULTETA U PARTICIPIRANJU U OBUCI

Pitanje participiranja npr. saobraćajnih fakulteta kao visokoobrazovnih institucija može se posmatrati sa dva aspekta – kao opći edukativni problem i kao specifičan problem pojedinih segmenata u društvu (Saobraćaj,...), odnosno sadržaja obuke kandidata za vozača motornih vozila.

Šta podrazumijevamo pod participacijom saobraćajnog fakulteta kao visokoobrazovne institucije? Opredjeljujući se za termin participacije visokoobrazovne institucije imao sam u vidu samu činjenicu što ovakve institucije nisu državni organi, već institucija koja je ponikla s ciljem da radi na obrazovanju mladih ljudi, odnosno na unaprjeđivanju saobraćajne djelatnosti. Ovim želim kazati da su ove institucije pomoć svim onim čija je djelatnost obuka u saobraćaju i sigurnost svih konzumenata saobraćaja. Dakle, ovo su institucije koje pomažu a nikako koja naređuje, koja kažnjava itd. Osnovni cilj i zadatak u našem slučaju je unaprjeđenje i usavršavanje sistema u kojem se uči i stječu znanja i vještine za oblast koja je itekako važna za svako društvo.

Govoreći o participaciji, postavlja se pitanje koji zahtjevi uvjetuju participaciju saobraćajnih fakulteta kao visokoobrazovnih institucija participaciju u nastavi obuke? Tih zahtjeva je više, a ja ću se zadržati na nekoliko:

- savremeno organiziranje procesa obuke kandidata za vozače motornih vozila,
- permanentno stručno obrazovanje instruktora auto – škola s ciljem da ide ukorak sa tehničko - tehnološkim razvojem i tehnologijama obrazovanja,
- nova pedagoška i psihološka saznanja o organizacije procesa obuke – učenja, stjecanja potrebnih vještina itd.

Da li su visokoobrazovne institucije te koje trebaju da se miješaju u unutarnje procese auto-škola? Dileme u tome nema. Naš pravni sistem je to pitanje regulirao. Obrazovne institucije se ne mogu miješati u procese odlučivanja, ali se može miješati u stručna pitanja realizacije obuke vozača motornih vozila.

Prema tome, visokoobrazovne institucije se mogu udaljavati od procesa realizacije obuke za kandidate za vozače motornih vozila, auto – škola, već moraju pokazati svoje rezultate istraživanja, planiranja i programiranja ove specifične oblasti. Naravno da ovakve institucije trebaju da pokazu svoju uspješnost i da tako postanu sastavni dio procesa obuke i da bude najviše zainteresirana za pitanja unaprjeđivanja procesa i realizacije obuke za vozača motornih vozila.

3. VISOKOOBRAZOVNE INSTITUCIJE KAO KREATORI PROCESA OBUKE

Ako polazimo od toga da saobraćajni stručnjak visokoobrazovne institucije, kao stručni radnik te institucije, bilo kao pojedinac ili član ekipe, ostvaruje zadatke obrazovne službe, tada je nužno govoriti o nizu pitanja vezanih njega kao savjetnika. Odmah treba naglasiti da ta osoba mora imati odgovarajuće obrazovanje, specijalnost za određenu vrstu djelatnosti u saobraćaju. Profil osobe savjetnika je specifičan i složen. Još nema institucije koja bi pripremila savjetnika za ovaj cjelokupan zadatak. Možda je to i dobro.

U osnovi njihovo obrazovanje treba da bude na nivou specijalizacije za pojedine oblasti u obuci u saobraćaju ili nastavna pitanja koja se tiču obuke kandidata za vozača motornih vozila. Ovim želim istaći da poslije fakultetskog obrazovanja, postdiplomskog studija i doktorskog studija za ove osobe treba obezbijediti i odgovarajuće obrazovanje pedagoško – psihološke i metodičko – didaktičke prirode, kao i obrazovanje iz područja andragogije.

Ovakvim pripremanjem osoba koje bi bile uključene u proces obuke kandidata za vozača motornih vozila obezbjeđuje se široko pedagoško – psihološko i didaktičko – metodsko obrazovanje kao nužan uvjet za efikasan rad sa instruktorima auto – škola. Prema tome ovakav stručnjak nije stručnjak uskog profila, već kompetentna osoba koja integrira široki i uski profil, osoba koja poznaje probleme prenošenja znanja i vještina, probleme u obuci kandidata auto – škola i samo na taj način može dati svoj specifičan doprinos.

Ovako široko obrazovanje omogućava bolju saradnju s instruktorima, polaznicima, djelatnicima ministarstva obrazovanja, policijskim upravama itd. za iznalaženje rješenja za pojedine probleme te na taj način će svi u lancu realizacije obuke biti osposobljeni za timski rad, naučnoistraživački rad itd.

Ovim se želi istaći da je pogrešno mišljenje da za nekom osobom koja povezuje sve probleme u procesu obuke kandidata za vozača motornih vozila bude izabrano lice sa praksom – praktičar. Ne osporavajući praksu, ta osoba mora da bude i teoretičar, odnosno jedno i drugo.

Samo jedno takvo široko obrazovanje i stručno osposobljenog stručnjaka omogućuje ostvarivanje sada već društvene funkcije i time doprinosi sigurnosti u saobraćaju.

Kad već govorimo o kompetentnim osobama iz visokoobrazovnih institucija, saobraćajnih fakulteta, nužno je ukazati na njihov rad. Nema tu nikakvog inspeksijskog odnosa između njega i instruktora ili osoba koje su zaposlene u auto – školama niti kakvog nadzora nad njihovim radom. On mora da je njegova uloga isključivo savjetodavnog karaktera i da on mora da respektira sve probleme i eventualne promjene i da postupa isključivo kao savjetnik a ne kao inspektor.

Dakle, ta osoba je aktivni učesnik u procesu usavršavanja auto – obuke i tada možemo s puno prava govoriti o „spoju“ između osobe kao savjetnika i svih nosilaca obuke za vozača motornih vozila. Prema tome, on je savjetnik koji radi za obuku, i zajedno sa instruktorima faktor je njenog unaprjeđivanja.

Također treba napomenuti da visokoškolska institucija nije „neko“ sa strane ko se miješa u nastavu, već kreator prakse i teorije auto obuke. Razumije se da visokoškolska institucija ne može sve novo kazati, jer to novo ne nestaje brzo, a staro se lako ne predaje. Međutim, akademsku pažnju ka unaprjeđivanju obrazovanja, odnosno stjecanja znanja i vještina treba razmatrati sa dva aspekta: prvo, koliko se gleda na sve kao gotovo stanje, a to znači da rad instruktora, auto škola

smatra normalnim samim time što se ostvaruju propisani zadaci i aktivnosti. Ovdje visokoobrazovna institucija nije kreator. To više odgovara inspekcijskoj funkciji koja registrira stanje. Drugo, ideal visokoobrazovne institucije sa jasnom i konkretnom vizijom za razvoj procesa obuke vozača motornih vozila. U ovom slučaju riječ je instituciji ili grupi profesionalaca iz institucije koji se stalno stvara i stvari posmatra u razvoju. Ovakvim radom se participira, u unaprjeđivanju procesa obuke, a time su institucije koje obučavaju kandidate prihvaćene od pedagoške prakse.

Prema tome, participaciju visokoobrazovnih institucija, tačnije, saobraćanih fakulteta u usavršavanju obuke kandidata treba ocjenjivati prema tome koliko društvo i obrazovne institucije gledaju na relaciji gotova stanja od pedagoške prakse.

Stepen participacije visokoobrazovnih institucija u unaprjeđivanju i osavremenjavanju procesa obuke i pedagoško – didaktičko transformiranje procesa obuke za vozača motornih vozila proizilazi iz promjena koje nastaju u praktičnom radu, odnosno obuci od strane instruktora obuke. Indikator stepena tih promjena treba da bude efikasniji rad, bolje organizirana nastava, bolji i kvalitetniji uspjeh kandidata i na kraju veća sigurnost svih konzumenata u saobraćaju.

Participacija institucija u unaprjeđivanju obuke nije laka kako se to obično želi shvatiti. Problem je, razumije se, složen, jer ukazivati i upućivati drugoga kako da radi znači biti arbitar, a to u ovom slučaju visokoobrazovna institucija ne smije biti. U takvom slučaju visokoobrazovana institucija se smatra „kritizerom sa strane“, što je u suprotnosti sa funkcijom visokog obrazovanja.

Visokoobrazovna institucija, odnosno stručnjaci iz te institucije kao kreatori pedagoške prakse i teorije, i savjetnik kao „kritizer sa strane“ su bitni elementi od kojih zavisi prihvaćenost od subjekata pedagoške prakse, instruktora obuke za vozača motornih vozila.

Kreatorski rad visokoobrazovnih institucija odlikuje se stvaralačkim pristupom obrazovnim problemima, ostvarivanjem onoga što kao ideal postoje, izbjegavanjem gotovih stanja i ukazivanjem na probleme, razumijevanjem objektivnih i subjektivnih faktora sa zahtjevom da se subjektivizam eliminira, izbjegavanjem sukoba zbog „sitnih“ i „manje važnih“ pitanja i obezbjeđivanjem društvenog i saradničkog odnosa.

Komuniciranje visokoobrazovne institucije sa auto školama, instruktorima je značajno pitanje za uspostavljanjem pravilnog odnosa. U toj komunikaciji djelatnici auto škola nisu samo objekat, da prihvati sve što visokoobrazovna institucija nudi kao svršen čin, da izvršava sve što mu se nudi. Oni trebaju da prihvate samo ono što vodi naprijed, preporuke koje idu u prilog osavremenjavanju nastave, obuke u uvjetima u kojima rade.

Komunikacija visokoobrazovnih institucija sa djelatnicima auto škola zavisi od stepena prihvaćenosti stručnjaka na terenu, a ta je prihvaćenost uvjetovana, pored drugog, i njihovim ponašanjem prema djelatnicima, instruktorima auto – škola, tj. da li se oni odnose demokratski ili tehnokratski, autokratski. Od odnosa svih njih zavisi i pedagoška obrada onih praktičnih problema koji se od interesa za samu praksu obuke kandidata za vozača motornih vozila i teoriju.

Zaključak

Participacija visokoobrazovnih institucija u unaprjeđivanju procesa obuke zavisi od njihovog uzajamnog odnosa sa djelatnicima auto – škola, odnosa koji treba da se zasniva na široj demokratskoj osnovi. Na toj osnovi treba da se rješavaju i sva eventualna konflikta stanja i

neuralgičnosti. Dakle, taj odnos treba da bude na ravnopravnoj osnovi. Visokoobrazovna institucija mora da radi tako na djelatnici auto – škola ostaju stvaraoci u obuci kandidata. Obzirom da je nastavni rad, obuka, kreativan rad, iz tog razloga ništa ne smije da bude nametnuto, već sve aktivnosti treba da se razmatraju na zajedničkoj, saradničkoj osnovi.

Visokoobrazovne institucije treba da podržavaju sve napredne zahtjeve instruktora, da podstiču individualnost instruktora, njegovu angažiranost i interes, dajući na taj način i svoj prilog organizaciji obuke.

I za kraj, razmatrajući sa ovog aspekta participaciju visokoobrazovnih institucija, odnosno njihovih kompetentnih djelatnika u organizaciji obuke, postavlja se pitanje „vlasti“. Naime, koliku „vlast“ treba da ima visokoobrazovna institucija. Smatram da rad djelatnika, stručnjaka iz visokoobrazovnih institucija nije zasnovan na nekoj vlasti. Oni rade u ime vlasti, i ne vode borbu za vlast. Oni se nalaze u stručnoj hijerarhijskoj vlasti. Oni su stručnjaci za pojedina pitanja iz oblasti saobraćaja i obuke, koji rade na izgrađivanju novih odnosa u saobraćajnoj djelatnosti doprinoseći time i većoj sigurnosti u saobraćaju. Prema tome, stručnjaci iz visokoobrazovnih institucija imaju stručnu vlast, a to je unaprjeđivanje procesa obuke kandidata za vozače motornih vozila, unaprjeđivanje obrazovne tehnologije, odnosno usavršavanje i mijenjanje prisutne tehnologije procesa obuke kao jedne široke dimenzije nastave.

Na kraju ovog rada želim istaći da visokoobrazovne institucije participirajući u unaprjeđivanju obuke za vozače motornih vozila kreiraju cjelovitu koncepciju savremeno koncipirane obuke. Prema tome oni nisu neki „drugi“ faktor, već primarni faktor.

